

**МОВА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ЗАСІБ ТРАНСЛЯЦІЇ ЗНАННЯ ПРО СУБ'ЄКТ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Крім природних мов, що є засобом спілкування всього людства, виділяють штучні мови, спеціально створені в науці. Мова бухгалтерського обліку є штучною мовою, подібно до тих, що використовуються в математиці, логіці і т.д., що виникли на базі природної мови та функціонують лише у тісному зв'язку нею. Мова бухгалтерського обліку служить для опису, накопичення та трансляції знання про господарюючий суб'єкт.

Системна організованість знання, притаманна бухгалтерському обліку як науці, реалізовується в мові через терміносистему. Така терміносистема є своєрідним предметним втіленням знання. Багатство і розвиток терміносистеми свідчать про науковий прогрес, а також про можливості мови виражати нові наукові поняття й ідеї. В науці навіть існує поняття мовної картини світу, введене Л. Вайсгербером у розвиток ідей В. Гумбольдта. Інший етнолінгвіст та послідовник ідей В. Гумбольдта Е. Сепір в результаті досліджень в сфері мови дійшов висновку, що саме мова є символічним ключем досвіду, оскільки останній інтерпретується через призму конкретної мови, що найбільш явно проявляється у зв'язку мови та мислення. Таку ідею колега Е. Сепіра Б. Уорф висловив наступним чином: "Ми розділяємо природу по лініям, прокладеним нашою рідною мовою", яка в подальшому отримала свій розвиток як гіпотеза Сепіра – Уорфа.

Суб'єкт господарювання є соціальною системою, а діяльність будь-якої соціальної системи передбачає:

- комунікацію (координацію діяльності тих людей, що є носіями знання);
- трансляцію знання (передача знання з метою навчання);
- трансмутацію знання (передача знання, що супроводжується модифікацією існуючого знання, появою нових елементів знання).

Необхідність комунікації в умовах стандартизації знань призвела до необхідності стиснення смислу, що передбачає стиснення знання, в результаті присуття постійне тяжіння до універсалій будь-якої природи.

Щоб управляти підприємством, ситуацією спочатку потрібно "стиснути" інформацію, звести її до якоїсь цілком певної системи термінів-понять. І лише до такої модельної системи можна застосувати стандартні методи. Арсенал понять, що використовується бухгалтерським обліком для відображення фактів життя підприємства, має відповідати потребам сучасності, та, навіть, випереджати їх, щоб успішно підтримувати статус життєвонеобхідної комунікаційної системи на підприємстві, що сприяє процесу управління. Проте, останнім часом посилилась критика бухгалтерського обліку з боку науковців, які зауважують про невідповідність теорії та практики бухгалтерського обліку вимогам сучасного суспільства. Не випадково, що в цей же час сучасна філософія характеризується тенденцією до переосмислення засад своїх абстракцій – в поле зору сучасних філософських досліджень потрапляє факт множинності онтологій, культурних, соціальних, внутрішньонаукових.

Отже, перефразовуючи Ж. Дерріда, що розглядав проблеми філософії, стверджуємо, що теорія бухгалтерського обліку опинилась в глухому куті через неможливість виходу за рамки обраного кола проблем, намагаючись відповісти на одні і ті ж питання. Теорія бухгалтерського обліку виявилась "ув'язненою в карцер" свого категорійно-понятійного апарату, що жорстко детермінує методи пізнання дійсності та нав'яже свій зміст явищам. Пошук виходу з такої ситуації передбачає дослідження терміносистеми бухгалтерського обліку, її критичний аналіз та визначення шляхів її реконструкції та розвитку.

В результаті свого історичного розвитку бухгалтерський облік виробив багато понять та термінів. Кожна (наука) виробляє свою мову, спираючись на свою систему понять, що відбивають специфіку наукового дослідження і його результатів. Понятійно-термінологічний апарат науки представлений термінами, поняттями та категоріями. Якщо поняття та категорії є елементами мислення, то терміни – мови. Мислення є одним із засобів пізнання дійсності. Якщо чуттєве пізнання – безпосереднє та має емпіричний характер, то раціональне, логічне знання опосередковане процесом мислення та має теоретичний характер.

В процесі мислення відбувається формування факту, в результаті чого виникають поняття. Поняття є думкою, що відображає в узагальненій формі предмети та явища дійсності та зв'язки між ними за допомогою фіксації загальних та специфічних ознак в якості яких виступають властивості предметів та явищ і відношень між ними. Об'єкт характеризується в понятті узагальнено, що досягається шляхом використання в процесі пізнання таких розумових операцій як абстрагування, ідеалізація, узагальнення, порівняння тощо (наприклад, грошові кошти, МШП – фіксація загального в окремих предметах;

оборотний, необоротний, нематеріальний – фіксація загального у властивостях; власний, залучений, позиковий – фіксація загального у взаємодіях з предметами).

Найбільш загальні поняття, в яких резюмується певна сукупність знання, називають категоріями (похідному від терміна Арістотеля – *katēgorēō* – “стверджую”). Категорії вважаються вузловими пунктами пізнання, від яких походять інші поняття. У філософії категорії, з одного боку, найбільш загальні і, разом з тим, найпростіші форми дійсності, висловлювань і понять, “родові поняття” (Кант), від яких відбуваються інші поняття (категорії пізнання, свідомості), а з іншого - початкові і основні форми буття об’єктів пізнання (категорії буття, категорії реального).

У сфері науки, під категорією розуміють певне фундаментальне, вузлове на даному етапі розвитку, поняття певної науки (наприклад, в математиці це число, множина; в фізиці – поле, елементарна частка, маса; в історичних науках – народ, нація, війна, реформа і т.п.). Кожна наука формує та використовує набір власних категорій. Навколо таких категорій в науках вибудовуються наукові описи, формуються гіпотези, концепції, теорії.

Система категорій та понять науки змінюється разом з розвитком наукового пізнання, збагачується зміст, змінюються взаємозв’язки між категоріями та їх склад. Поява нових та зміна сутності існуючих понять вимагає оновлення, уточнення та створення нових їх номінацій. Такі номінації уособлюються в термінах. У сучасній лінгвістиці слово “термін” визначено як “слово або словосполучення, що виражає чітко окреслене поняття певної галузі науки, техніки, мистецтва, суспільно-політичного життя тощо. Отже, термін є лише мовною назвою, номінацією думки, поняття, тому в нашому дослідженні вони розглядаються в якості мовних одиниць, що фіксують результати пізнання світу з бухгалтерської точки зору. Тобто термін в науці про бухгалтерський облік є структурно-семантичною одиницею, що формує мову науки про бухгалтерський облік, як і мову системи бухгалтерського обліку на рівні функціонально-інформаційної підсистеми підприємства.

КУЛІКОВА Наталія Тарасівна

Аспірант кафедри бухгалтерського обліку

Житомирського державного технологічного університету

Наукові інтереси: теорія бухгалтерського обліку в суспільстві постмодерну

E-mail: kulikovanataha@meta.ua